

POSTANOWIENIE

Dnia 8 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania J. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
z udziałem zainteresowanej P. s.r.o. w Cadcy
o ustalenie właściwego ustawodawstwa,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 czerwca 2016 r.,
zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Apelacyjnego
z dnia 28 września 2015 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

W sprawie o ustalenie właściwego ustawodawstwa Sąd Apelacyjny wyrokiem z 11 lutego 2015 r. oddalił apelację skarżącego wnioskodawcy J. S. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 23 września 2014 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji pozwanego organu rentowego z 2 sierpnia 2013 r., ustalającej, iż w stosunku do wnioskodawcy w okresie od 1 października 2012 r. ma zastosowanie polskie ustawodawstwo w zakresie ubezpieczeń społecznych. Podstawą decyzji były przepisy art. 83 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 38, art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 13 pkt 4 tej ustawy w związku z art. 13 ust. 3 i art. 11 ust. 3a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i

Rady (WE) Nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego a także art. 16 ust. 1 i 2 w powiązaniu z art. 14 ust. 5 lit. b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 r. z 16 września 2009 r., dotyczącego wykonania rozporządzenia nr 883/2004. O rozstrzygnięciu zadecydowało stwierdzenie negatywnej przesłanki możliwości ustalenia jako właściwego ustawodawstwa słowackiego w związku z marginalnym charakterem pracy wnioskodawcy u pracodawcy w Cadcy (Słowacja).

W skardze kasacyjnej wnioskodawca nie podał wartości przedmiotu zaskarżenia.

Sąd Najwyższy postanowieniem z 26 sierpnia 2015 r., I UK 286/15, zwrócił skargę kasacyjną celem usunięcia braku – oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie o prawo majątkowe (art. 398⁴ § 3 i art. 398² § 1 k.p.c.).

Pełnomocnik wnioskodawcy odpowiedział, że w sprawie chodzi o roszczenie niemajątkowe, a zatem nie można oznaczyć wartości przedmiotu zaskarżenia.

Sąd Apelacyjny postanowieniem z 28 września 2015 r. odrzucił skargę kasacyjną, gdyż sprawa jest sprawą o prawo majątkowe i o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia. W sprawie nie jest kwestionowana sama okoliczność podlegania ubezpieczeniom społecznym, tylko ustalenie właściwego ustawodawstwa. Skoro nie podano wartości przedmiotu zaskarżenia to skargę kasacyjną należało odrzucić (art. 398² § 1 k.p.c., art. 398⁴ § 3 i art. 398⁶ § 1 i 2 k.p.c.).

W zażaleniu wnioskodawca zarzucił naruszenie art. 398⁴ § 3 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 zdanie 1 k.p.c. oraz art. 398⁶ § 1 i 2 k.p.c. poprzez ich zastosowanie i przyjęcie, iż sprawa o podleganie ustawodawstwu właściwemu jest sprawą o prawa majątkowe, podczas gdy sprawa o podleganie przez skarżącego ustawodawstwu właściwemu od 1 października 2012 r. do 30 kwietnia 2013 r. jest sprawą o charakterze niemajątkowym i niemożliwym jest tym samym oznaczenie wartości przedmiotu sporu, ponieważ ma jedynie rozstrzygnąć o podleganiu przez skarżącego określönemu ustawodawstwu: albo ustawodawstwu polskiemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, albo ustawodawstwu słowackiemu z tytułu zawartej umowy o pracę ze słowacką spółką P. s.r.o., a leżąca u podstaw niniejszego sporu decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

była decyzją wskazującą ustawodawstwo właściwe, a nie decyzją o objęciu obowiązkiem ubezpieczenia czy decyzją wskazującą podstawy wymiaru należnych składek.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie prowadzi do uchylenia zaskarżonego postanowienia, choć jego argumentacja nie jest zasadna, bo niezasadne jest stanowisko skarżącego, że przedmiot sprawy ma charakter niemajątkowy, co ma zwalniać od podania wartości przedmiotu zaskarżenia. Już na wstępie stałoby to w kolizji z postanowieniem Sądu Najwyższego z 26 sierpnia 2015 r. w tej sprawie, zwracającym skargę kasacyjną celem usunięcia braku przez oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie o prawo majątkowe (art. 398⁴ § 3 i art. 398² § 1 k.p.c.).

Nie ma prawnej definicji sprawy o prawo majątkowe i niemajątkowe. Ich charakter wynika z istoty samego dochodzonego prawa. Dla odróżnienia sprawy o prawo majątkowe od sprawy o prawo niemajątkowe znaczenia ma to, czy zgłoszone żądanie zmierza do realizacji prawa lub uprawnienia mającego bezpośredni wpływ na uprawnienie majątkowe strony.

Skarżący niezasadnie redukuje przedmiot sprawy tylko do ustalenia ustawodawstwa właściwego, bo taka ma być istota decyzji pozwanego, czyli co najwyżej obejmuje ustalenie prawa, dlatego sam przedmiot jest niemajątkowy.

Recz jednak w tym, że przedmiot sprawy sądowej, a wcześniej decyzji, nie jest tak dalece abstrakcyjny, gdyż jego źródłem jest stosunek prawny ubezpieczenia społecznego. Bez niego nie byłoby procedury ustalenia ustawodawstwa właściwego. Czyli procedura jak i samo uprawnienie do ustalenia ustawodawstwa właściwego są kauzalnie osadzone w konkretnym stosunku prawnym – stosunku ubezpieczenia społecznego, z którego wynika tytuł ubezpieczenia społecznego. Procedura ta jest aktualna w sytuacji konfliktu (sporu), a co najmniej wątpliwości, które ustawodawstwo jest właściwe. Rozstrzygnięcie sporu określa ustawodawstwo właściwe, co w dalszej kolejności powoduje potwierdzenie lub zwolnienie od dotychczasowego ubezpieczenia społecznego. W tym przypadku u podstaw sporu było pytanie, czy skarżący podlega nadal

ubezpieceniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce. Sądy odpowiedziały pozytywnie. Nawet gdyby rozstrzygnięcie było inne (uwzględniające wniosek), to zwalniałoby skarżącego od podlegania ubezpieczeniom społecznym w kraju, czyli od obowiązków i uprawnień od charakterze majątkowym. W obu więc przypadkach rozstrzygnięcie wpływa bezpośrednio na uprawnienia i obowiązki majątkowe skarżącego. Decyzja wszak w podstawie prawnej powołuje między innymi art. 6 ust. 1 pkt 5 u art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a więc przepisy dotyczące podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w kraju. W postępowaniu sądowym znaczenie miały zatem prowadzenie działalności gospodarczej w kraju i praca najemna za granicą. To te działalności zdecydowały o wyniku sprawy, a w tym przypadku marginalny charakter stosunku pracy za granicą i w konsekwencji ustalenie ustawodawstwa krajowego w zakresie ubezpieczeń społecznych. Oczywiście rozpoznanie zażalenia nie obejmuje oceny rozstrzygnięcia zawartego w wyroku, jednak wskazany przedmiot rozstrzygnięcia potwierdza, że spór osadzony był w stosunku prawnym o charakterze majątkowym a nie niemajątkowym. Innymi słowy procedura ustalenia ustawodawstwa właściwego nie ma znaczenia samodzielnego, czyli odrębnego od jej źródła (przyczyny). Podobnie jak w normach kolizyjnych prawa prywatnego międzynarodowego. Przedmiotem sprawy nie jest poprzestawanie na samym ustaleniu prawa właściwego, lecz jego ustalenia dla określenia skutków (obowiązku, uprawnienia). Te są bezpośrednie, bo kotwiczą się w danym porządku prawnym i zobowiązaniu nawet publicznoprawnym. To, że w konflikcie może być wystarczające ustalenie samego prawa właściwego nie oznacza, że takie ustalenie jest oderwane od podstawy faktycznej i prawnej ubezpieczenia w danym kraju. Ustalenie samego prawa właściwego wynika więc z określonej działalności (tytułu ubezpieczenia) o charakterze majątkowym (zatrudnienia, działalności) i jest jego pochodną, dlatego nie może mieć innego charakteru niż sama podstawa z której wypływa, czyli ma charakter majątkowy.

Nie ma więc racji skarżący, że sprawa ma charakter niemajątkowy, co nie prowadzi do oddalenia zażalenia. Sprawa ma charakter majątkowy i skarżący powinien podać wartość przedmiotu zaskarżenia (art. 398⁴ § 3 k.p.c.). Jednak jeżeli

tego nie czyni, to nie jest to przyczyna do odrzucenia skargi kasacyjnej, bo nie jest to sprawa w której dopuszczalność skargi zależy od określonej wartości przedmiotu zaskarżenia, czyli nie niższej niż dziesięć tysięcy złotych (art. 398² § 1 k.p.c.). Jest to sprawa, która może być kwalifikowana jako sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego (art. 398² § 1 *in fine* k.p.c.). Ustalenie ustawodawstwa właściwego w istocie sprowadza się do takiego samego przedmiotu (wyniku rozstrzygnięcia). Czyli skarga kasacyjna jest dopuszczalna bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia. Skoro skarga kasacyjna nie zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia, to należy odpowiednio ważyć brak podania tej wartości przez skarżącego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 czerwca 2011 r., I UZ 13/11). Przepisy o potrzebie oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia nie mają zasadniczego znaczenia dla ustalenia opłaty od skargi kasacyjnej i kosztów zastępstwa prawnego. W ocenie składu przepisy art. 398⁶ w związku z art. 398⁴ § 3 k.p.c. uprawniają wówczas Sąd do określenia wartości przedmiotu zaskarżenia z urzędu na podstawie art. 25 k.p.c., gdy pełnomocnik strony błędnie przyjmuje, że zwolniony jest od podania wartości przedmiotu zaskarżenia.

Reasumując, w sprawach, w których ustala się prawo właściwe (kolizyjne) dla stosunku ubezpieczenia społecznego dopuszczalna jest skarga kasacyjna niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia, czyli tak jak w sprawach o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego (art. 398² § 1 k.p.c.).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c.).